

המקור בפרשה: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים (כא ד), קדושין כט א.

חסביג לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

עיקרי העניין חיוב האב במילת בנו

א מקור העניין. (כא, ד) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים פאָר צוה אתו אלהים: ובגמ' קדושין [כ"ט א'], דרשו מפסוק זה וימל אברהם - האב חייב בבנו למולו, דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלהים, (וכתב התורה) דהצווי הוא כנראה הפסוק דפ' לך, זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר, וכנראה אל זה כיון רש"י בשבת ק"ב ב' בזה"ל, והא דאביו מצוה עליו למול נפקא לן מהמול לכם כל זכר, עכ"ל, ומצוין לקדושין כ"ט א', היא הסוגיא מדרשא שלפנינו, ובאמת לא נמצא כאן ראש לפסוק זה רק ע"פ הבאור שכתבנו, דזה כלול בלשון המזר צוה אותו אלהים, וד"ק: (אשכחן מיד, לדורות מנל, תנא דבי רבי ישמעאל, כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות. - וזהו אחד מהחיובים המוטלים על האב לעשות בנו: ושם בגמ' בקידושין תנו רבנן: האב חייב בבנו למולו, ולפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות; ויש אומרים: אף להשיטו במים.

ב מה המצוה על האב האם מחוייב במעשה המילה ממש או רק מצווה לדאוג שיימלה בנו. כתב המהר"ח אור זרוע (ש"ת, סימן י"א): ומעניין המילה נראה דאין אב חייב למול את בנו בידיו, אלא לעסוק שיהיה נימול, דומיא דכל הני דחשיב יתום: ללמדו תורה, ללמדו אומנות, להשיטו בנהר - וכי לא ישכור מלמד לבנו לתורה ולכל הני. בדברי הרא"ז מפורש שהחובה על האב היא לדאוג למילת בנו ולא דוקא למולו בעצמו. וכן עולה מדברי התור"ד שכתב ליישב קושית התוס' בפ"ק דקידושין (שם בסוגיא) שהקשו אמאי צריך מיעוטא למעט אשה ממילת בנה תיפ"ל דהוי מ"ע שהזמן גרמא, ותיריך בתור"ד שחייב מילה שיש על האב אינה אלא להשתדל ולהתעסק במילת בנו ועסק זה אינו תלוי בזמן ולכן צריך קרא למעט אשה ממצוה זו. ולפ"ד התור"ד הנ"ל מבואר שרשאי האב ליתן למוהל למול את בנו שהרי כל מצוותו של האב אינה אלא בכך שמתעסק בעסק המילה, אמנם מלשון הגמרא בקידושין [שם] "האב חייב למולו" וכן ברמב"ם [הלכות מילה א', א]: "מצוה על האב למול את בנו" נראה שחובת האב היא למול את בנו בידיים ממש. ובעניין זה דנו האחרונים. דהנה בש"ע [ח"מ שפ"ב, א] נפסק: כל המונע הבעלים מלעשות מ"ע שהם ראויים לעשותה, וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים 'זוהביים. והרמ"א [שם] כתב דוגמא לדבר: היה לו בן למול ובא אחר ומלו - חייב ליתן לו 'זוהביים. אבל נתנו לאחד לימול, ובא אחר ומלו - פטור. והנה בש"ע [שם ס"ק ד] האב את דברי הרא"ש: וכן האב שחייב למול את בנו ורצה למולו וקדם אחר חייב, אבל אם אין האב רוצה למולו - כל ישראל חייבים למולו, ובדיבור שאמר האב למוהל לא זכה במצווה לחייב לאחר אם קדמו. ועל פי זה כתב: ומדברי הרא"ש שהבאתי מוכח דמי שהוא מוהל אינו רשאי ליתן את בנו לאחר למוהלו, וחייב הוא בעצמו למוהלו... וכתבתי זה לפי שראיתי כמה אנשים מכבדים לאחרים למול את בניהם אף שהם בעצמם יכולים למול, ולדעתיה הם מבטלים מצוה עשה ומצווה גדולה של מילה, ויש לבית דין לבטל הדבר הזה. הקמה [שם בסוגיא בקידושין] וכן החיד"א [ברכי יוסף יו"ד ס"ד, שיעור ברכה א] הבינו שודאי גם לש"ך יכול האב למנות את המוהל כשליח ובכך לקיים את המצוה, שהרי שלוחו של אדם כמותו. וכל טענתו הן רק כלפי אותם אנשים שמכבדים אחרים למול את בניהם כשלא מונו לשליחים. אולם, הסבר זה קצת קשה בלשון הש"ך שלא הזכיר כלל את האפשרות למנות שליח, ומפס"ט לשונו נראה שהוא דיבר על אנשים "שהם בעצמם יכולים למול", משמע בגופם ממש. וכן הביין קצות החושן [שם, ס"ק ב]: ולענ"ד מדברי הרא"ש שפיר מוכח דלא מהני שליחות במצוות מילה שעל האב ... וכן הוא מסביר שם את טעם הדבר על פי דברי התוספות ר"ד בקידושין [מ"ב ע"א]: ...שהמצוה שחייבו המקום לעשות בגופו, היאך יפטור הוא על ידי שלוחו והוא לא יעשה כלום?! ...להיטול נמי טעמא דמילה דומה לתפילין וסוכה וציצית שאינם בשליחות. אם כן ראינו שלוש דעות בגדר חיוב האב למול את בנו: א. יש חובה היא לדאוג שיהיה מהול. לפי זה כשמוסר למוהל מקיים את

החובה בשלמות [מהר"ח]. ב. חובת האב למול, ויכול לעשות שליח, משום ששלוחו של אדם כמותו. מכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו [רמ"א ועוד]. ג. חובת האב למול, ואינו יכול לעשות שליח, משום שזו מצוה בגופו [קצות החושן שם, חכמת אדם כלל קמ"ט א, ובבית אדם ז' ההנהגה למעשה]. על פי שתי הדעות האחרונות ברור שישנה עדיפות שהאב בעצמו ימול את בנו, והנה לש"ך אף אינו מקיים מצותו בשליחות, ולדעות אלו כשהאב יודע למול אסור לו ליתן לאחר למול [עיין עוד חכמת אדם כלל קמ"ט א; ובבית אדם סימן ז', ולפי זה רבים טובים מבקשים מהמוהל לחתוך בעצמם את הערלה, (ואפילו שהמל ולא פרע כאילו לא מל, אבל בזה כבר אין נ"מ אם אחר יעשה הפריעה) ויש גם המבקשים לפרוע בעצמם, אמנם כמובן זה רק אם למדו קצת עושין את הפריעה. אמנם בספר מהגאון ר"א שלזינגר שליט"א מלונדון מביא שמרן הגר"ז לא היה ניח"ל מכך שיבקשו האבות לחתוך בעצמם, ואולי דחשש לצערא דינוקא וצ"ב.

ג כשהגדיל האם יש חובה על האב. במנ"ח (מ' ב' סק"ד) נסתפק האם החיוב שמוטל על האב למול את בנו הוא דוקא בקטנותו, אבל כשהגדיל דאיכא חיוב על הבן, יותר אין חיוב על האב. או דלמא אף כשהגדיל ואיכא מצוה על עצמו, לא נפקע המצוה מהאב. וכתב לדיק' מלשון הרמב"ם שכתב (פ"ה מהל' קרבן פסח ה"ה) כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח, כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבת אותו ע"כ. ולכאורה מ"ט גבי בניו כתב דרק מילת בניו "הקטנים" מעכבין, מ"ש מעבדים דגם גדולים מעכבין. ומוכרח דדוקא בקטנים איכא חיוב על האב למולן ולכן מעכבין, אבל כשהגדיל הבן תו ליכא מצוה על האב, ולכן אין מעכבין אותו. והנה מצינו במחצית השקל (בסימן תכ"ו בהל' פסח, סק"א) שכתב וז"ל: "ולכאורה עלה ברוחי ניהו דגם אם עבר יום ח' החיוב על האב למוהלו, מכל מקום אין בו חיוב דאורייתא, דהא בקידושין (כ"ט, ע"א) ילפינן דהאב חייב למול לבנו מצוה כתיב (בראשית כא, ד) וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלהים, והא אברהם מל יצחק ביום ח'. ניהו דהבן עובר כל יום כשהגדיל, מקרא (שם יז, יד) דוערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה, אבל על האב אין חיוב מן התורה."

כלומר, חיוב האב מהתורה במילת בנו הינו דווקא ביום השמיני, שהרי חיובו נלמד מאברהם אבינו שמל את בנו ביום השמיני, ומהיום השמיני ואילך אין האב מצווה אלא מדרבנן, או מדין תשלומין דשמיני (עיין שו"ת אבני נזר יו"ד סימן שיט, ז, וכן סימן שמ, כב-כד. עוד עיין ב'צפנת פענח' פ"א ממילה ה"א דמשמע מדבריו שלאחר היום השמיני אין חיוב על האב יותר משאר בני אדם). אמנם גם בעל מחצית השקל כתב בהמשך דבריו שמדברי התוס' ומלשון הרמ"א לא משמע כן, וז"ל: "אבל מלשון רמ"א ביורה דעה סימן רס"א בהג"ה ובדרכי משה שם בשם הכל בו (סימן עג) משמע דהוי עשה דאורייתא על אב ובית דין, וכן משמע מתוספות דקידושין (שם ד"ה אותו) שכתבו דמהאי טעמא הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא, דמן יום ח' ואילך אין לה זמן קבוע, הרי דקראו מה שהחייב על אב למול, מצוה עשה שאין הזמן גרמא." ומצינו בזה דברים מפורשים בענין מצונו בפירוש המשנה לרמב"ם (מסכת שבת פרק יט), וז"ל: "וממה שצריך להזכיר כאן, שאם עבר אדם מל את בנו או ליד ביתו וחמל עליו ביום השמיני הרי זה עבר על מצות עשה גדולה וחמורה אז, שאין בכל המצות כמות, ולעולם אין לו תשלומין למצוה זו, והרי עונו חמור ממי שעבר עליו חג הסוכות ולא עשה סוכה או ליל פסח ולא אכל מצה, אלא שעם כל זה לא נפטר מן המצוה, אלא עדין הוא מצווה ומחוייב למולו תמיד, וכל זמן שלא מלו הרי הוא עובר על מצות עשה שהגיע זמנה, ואם מלו נסתלקה מעליו העברה וקיים המצוה." מורם מדבריו שגם כאשר חלפו שמונת ימי המילה, עדין מצווה האב מהתורה במילת בנו, וכל זמן שאינו עושה כן, הרי הוא עובר על מצוות עשה (ועיין עוד ב'דבר אברהם' ח"ב סימן א ובשו"ת משנה הלכות ח"ד סימן קכא).

ד חיוב על האב ולא על האם. הנה מבואר שם בגמ' דחיוב האב למול את בנו הוא דוקא על האב, אבל האם פטורה

מזן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מילה בישראל ובגד, ובגדר הידור מצוה במילה

{בגמ' בשבת קל"ג ע"ב מבואר דהמל, כל זמן שלא פירש חוזר על ציצין שאינם מעכבין את המילה, ומשפירש אינו חוזר. ושיטת הטור (יו"ד רסד) שזה דוקא בשבת, אבל בימות החול יש הידור מצוה לחזור אף על ציצין שאינם מעכבין את המילה} והקשה הבית הלוי (ח"ב סי' מז), על הטור מדאמרינן ביבמות מ"ז ע"ב גבי מילת גר, דאם נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חוזרין ומלין אותו שנית, הרי להדיא דדוקא על הציצין המעכבין חוזרין אבל על ציצין שאין מעכבין את המילה אין חוזרין, והרי לדעת הטור לעולם איכא הידור מצוה במילת הציצין שאין מעכבין ואמאי אין חוזרין עליהם.

והנה בחזרה על ציצין שאין מעכבין, אין ההידור כמו בציצית נאה וכו', דאין בזה משום יפוי ונוי להחפצא ההמצוה. וע"כ דענין ההידור שם הוא באיכות קיום המצוה, דע"י שמסיר גם את הציצין שאין מעכבין את המילה נעשית המילה בשלמות, דאע"ג דגם בלא"ה כבר אין לו דין ערל דהא הם אינם מעכבין את המילה, מ"מ אי"ז עשיית המצוה בשלמות כיון דהמצוה היא להסיר הערלה, ועדיין לא הסיר לגמרי את הערלה, וע"י שמסיר את כל הציצין גם את שאינם מעכבין, מקיים את המצוה דמילה בשלמות, וזהו ההידור שבזה, שמהדר לעשות המצוה בשלמותה.

ולמשנת' תתיישב קו' הבית הלוי, דבאמת חלוקה מילת גר ממילת ישראל, דמילת גרים אין מצוותה משום מצות מילה אלא משום מצות גירות, דאילו משום מצות מילה ליכא דאכתי גוי הוא [שהרי המילה היא קודם הטבילה וכל שלא טבל אכתי גוי הוא] ואינו מצווה על המילה, וכל המצוה בזה היא משום המצוה לעשות גירות, והיינו לעשות כל הנצרך כדי שיהיה גר, והמילה היא בכלל הדברים הנצרכים בשביל הגירות. ונמצא שאין המצוה כלל שיהיה מהול בגדר המצוה שבמילת ישראל, אלא המצוה היא שיתקיים בו המעשה הנצרך לגירות, וא"כ כל שנעשה כל הנצרך לגירות שוב לא שייך עוד הידור בזה, דהרי מצות

הגאון רבי אליקים פשקס שליט"א
ראש ישיבת גבעת שאול

בגדר חיוב האב למול את בנו

נחלקו הראשונים למ"ד דמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום, אם מצות מילה חשובה מ"ע שהזמ"ג שגשים פטורות מהן, דלדעת התוס' במגילה כ' ע"א חשיבא כמ"ע שהזמ"ג, אולם הריטב"א הרמב"ן והר"ן בקידושין (כ"ט) והאור זרוע בה"ל מילה (ס"ו צו) כתבו שאינה בכלל המצוות שהנשים פטורות מהן, האויל והפטור של הזמ"ג נאמר רק במצוות שבגופה, משא"כ מילת בנה דלא היא מצוה שבגופה, ליכא בה להאי פטורא ואשה חייבת בה. והנה המנחת חינוך (סוף מצוה ל"ב) דן אי נשים חייבות במ"ע של שביית בהמתו, ותלה זאת בפלוגת התוס' והריטב"א הנ"ל, דהא שביית בהמתו ג"כ אינה מצוה שבגופה, וא"כ לתוס' אשה פטורה ממנה ולריטב"א אשה חייבת בה, וכ"כ לענין מצות שביית שדהו בשביעית, דאף היא מצוה שהזמ"ג אבל אינה מצוה שבגופה, וא"כ אף בה יחלקו התוס' והריטב"א אם אשה חייבת או לא. אולם נראה דדבריו תלויים במחלוקת ראשונים, דהנה מדברי האור זרוע הנ"ל משמע דהחילוק בין מילה לתפילין הוא, דתפילין הוו מצוה שבגופה משא"כ מילה דהויא מצוה שאדם מצווה בה על אחרים, ובשיטתו אכן י"ל כמש"כ המנ"ח דאף בשביית בהמתו ושביית שדהו ליתא לפטור דהזמ"ג האויל ולא הוו מצוות שבגופה. אמנם מהריטב"א בקידושין שם נראה [וכמשי"ת להלן], דאין כוונתו לחלק בין מצוה שבגופה למצוה שאינה בגופה, אלא כוונתו לומר דמצות האב במילת בנו שניא מכל המצוות, דשאר כל המצוות הוו מצוות דנפשיה משא"כ מילת הבן בעיקרה הויא מצות הבן אלא דכיון דאין בידו של הבן למול את עצמו ולקיים את מצותו בעצמו, לכן הטילה התורה על האב חיוב לעשות את מעשה המילה תחת בנו בכדי שתקיים מצותו של הבן, והפטור של הזמ"ג נאמר רק במצוה דנפשיה ולא במצות הבן המוטלת עליו. דהנה יעו"ל בלשון הריטב"א שכתב, התם במצוה דנפשה אבל הכא במצוה דבנה הוי"א דמחייבא דלא גרעה מב"ד דמחייבו למימהלי, עכ"ד. הרי שאינו מחלק בין מצוה שבגופה למצוה שאינה בגופה כהאור זרוע, אלא בין מצוה דנפשה ובין מצוה דבנה, וגם מדמה את חיובה לחיוב דמחייבי ב"ד לממהלי, והתם ודאי דלא הוי מצוה דב"י, אלא דעל ב"ד רמי החיוב לקיים את חיובו ומצותו של הבן, וא"כ הי"נ בחיובא דאב אין זו חובה עצמית המוטלת על האב. ועיו"ש בריטב"א שנקט מסברא דאשה לא מיפטרא ממילה, ואילו באור זרוע לא כתב מסברא דאשה פטורה, אלא דהטעם דינה פטורה משום דלא הוי דומיא דתפילין, והיינו משום דאיהו פליג על הריטב"א וס"ל דחובת האב למול את בנו הויא ג"כ מצוה דנפשיה, דכי היכי דמחייב האב במצוות תפילין מחייב הוא גם במילת בנו, ולכך הוצרך לחלק בין מצוה שבגופה למצוה שאינה בגופה, דרק מצוה שבגופה הויא דומיא דתפילין משא"כ מצוה שמצווה על אחרים דלא דמיא לתפילין לא מצאנו בה את הפטור של הזמ"ג. והנה הדרכי משה סימן רס"ד הביא בשם האור זרוע דאם האב מוהל אסור לו ליתן למוהל אחר למול את בנו, וזהו דוקא לטעמיה דס"ל דהוי מצוה דאב, דאילו לריטב"א דזוהי מצוה דבן המוטלת עליו ודאי דתהני שליחות. והנה המנ"ח במצות מילה נסתפק אי רמיה מצוה על האב למול את בנו הגדול. ודבר זה הוי פלוגתא בראשונים דהרמב"ם בפיה"מ כתב דכיון שהגדיל הבן נפטר כל אדם ממילתו, ומשמע דאף האב נפטר, והמנ"ח דקדק דזוהי שיטת הרמב"ם מהא דפסק דמילת בניו הגדולים אין מעכבתו מעשיית הפסת אע"פ שמילת עבדיו בין גדולים ובין קטנים מעכבתו, והיינו משום דמשהגדיל הבן לא רמי חיוב מילתו על אביו. אכן הרשב"א בתשו' ח"ב סימן שכ"א כתב דמצות האב למול את בנו לעולם ועומדת. ובפשוטו איפלוגו בהנ"ל, דהרשב"א ס"ל דחובת האב למול את בנו הויא מצוה דאב, ולכך ס"ל דלא נפקע חיובא דאב ע"י שחל חיובא דבן, משא"כ הרמב"ם ס"ל כשיטת הריטב"א דמצות האב לא הויא מצוה דנפשיה אלא דמצות הבן היא דרמיה עליה דאב ועומד הוא במקום הבן לקיים את מצות הבן, ומשו"ה ס"ל דכשגדל הבן נפטר מחיובו. (עשירי מגילה כ ע"א, ע"ש הרחבה נוספת)

הרב ירחמיאל קראם

לימוד המוסר

'חיוב האב במילת בנו'

הגמ' בקידושין מביאה: 'תנו רבנן האב חייב בבנו למולו' וכתב הרמב"ם: 'מצווה על האב למול את בנו'. ה'חזון איש' בהלכות מילה מביא את דברי ה'קצות החושן' בסימן שפ"ב שמצדד 'דמצוות האב' למול את בנו היא 'כמצות תפילין שימול בידו ולא ביד שלוחו'. כמו שבמצות הנחת תפילין לא מועילה שליחות וגם אם שלח שליח להניח עבורו תפילין אמנם הנחת התפילין יכול שמתייחסת למשלח אבל הרי התפילין הונחו על ידו וראשו של השליח ולא לא נתקיימה בזה מצוות תפילין שהיא בגופו. כך גם מצות מילה היא מצוה בגופו של האב. בפוסקים יש כמה שיטות באופן החיוב המוטל על האב למול את בנו הידרכי משה' מביא בשם האור זרוע שאם האב מוהל לא ייתן לאחר למול את בנו. אמנם הרמ"א כותב שיש שליחות במילה וצריך האב למנות את המוהל לשליחו. ויש שכתבו שמוהל יכול למול גם ללא שליחות של האב כי המצווה המוטלת על האב היא לדאוג שבנו יהיה מוהל. בשו"ת 'חתם סופר' ישנה תשובה ארוכה בענין זה וכותב בתוך הדברים: 'ולפי זה יצא לנו דין מחודש דאף על גב דבעלמא מצוה בו יותר מבשלוחו הכא אפשר מצוה בשלוחו יותר מבנו' שבמילה יותר טוב שהאב ימנה שליח לקיים את מצוות המילה המוטלת עליו וכתב שם: 'וצ"ע לדינא בזה כי הוא דבר חידושי'. ענין זה של 'מצווה בו יותר מבשלוחו' נלמד בפרשתנו מהדרך בה אברהם אבינו, הנמצא ביום השלישי למילתו, כולו כואב ומותש מחום היום, מקיים מצוות הכנסת אורחים. הוא רץ בעצמו אל הבקר טורח יחד עם שרה ואתו הכנסת אורחים. אף שהיו לו עבדים ושפחות לרוב, הוא לא סמך על אף אחד. הוא בעצמו עושה הכל, עומד עליהם ודואג לכל מחסורם. כי עשיית המצווה בגופו גדולה וחשובה מעשייתו על ידי שליח. 'רב עגרא מחרץ רישא, רבא מלח שיבושא'. רב עפרא היה חורץ בעצמו את ראש הכבש לצורך סעודת שבת קודש. רבא היה מולח את הדגים לשבת בעצמו. לכל אחד מהם היו בני בית, גבאים ומשמשים שיכלו לעשות מלאכות אלו שהן לכבוד שבת וכהכשר למצוות עונג שבת בבשר ודגים. ובכל זאת ראו לחובה לעשות זאת בעצמם. כי עשיית המצווה בגופו גדולה וחשובה יותר. לאדם יש מאה שקלים שהוא רוצה לתת לצדקה. הוא יכול לתת אותם למאה אנשים, לכל אחד שקל

ידיו אמונה

בס"ד מוהלי ארצינו מיומנים ולא יצאה תקלה תחת ידם, והנה יש להתבונן לענין מי ששלח מוהל שימול את בנו, וידיו רטטו והמילה הסתבכה מביחית אורכה ורוחבה, או ח"ו היה צריך להביא מוהל אחר שיטלים את מעשה המילה, האם אמרינו בזה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, נמצא שלא שלח שליח בכלל והמילה נעשתה בלי שליחותו.

הגרלות

ומעשה במוקד ציבורי שרצה לעשות הגרלות כדי להעשיר את כספי קופת המוסד ומינו אדם שיטפל בעניין זה, למכור להפיץ ולבצע את הגורל. וכך עשה. וידוע כי בשו"ת חוות יאיר כתב שאם גורל נעשה שלא כהוגן, כל הגורל פסול וחיובים לעשותו מחדש. והנה, מוסד זה קבע למכור אלף כרטיסי הגרלה ולא עברו מוסד זה ונשארו הרבה כרטיסים, משום כך הבטיח המנהל המוטל לכל מי שימכור כמות מסוימת של כרטיסים שיקבל בשכרו כרטיס הגרלה, והיו שצאו לפקש צנענה בשכרם כרטיס הגרלה ונתן להם לפי דעתו אף שלא מכרו הרבה כדי לזרז את עניין המכירה. והנה נודע הדבר אחר שנעשתה ההגרלה וצאו להתלונן כמה שלא קיבלו כרטיסי הגרלה בשכר טרחתם כי לא ידעו שזהו שכרם, אמר המנהל להגנתו לא פרסמתי דבר זה רק מי שפקש קיבל. אמרו לו הממונים אם כך קלקלת ואין שליח טוב אתה, ליתקוני שדרתיך ולא לעוותי, בטלה שליחותך, בטלה ההגרלה וצריך לעשותה מחדש.

מעשר בהמה

ונראה דלא צריך דין לתיקוני שדרתיך, רק כאשר טעותו של השליח גורמת נזק כספי למשלח, אבל אם טעותו גורמת כל צעקה ותלונה אין זו טעות המבטלת את השליחות. הגע עצמך שליח שעשה שליחותו ודיבר שלא כהוגן בנוסף לכך וכי תבטל השליחות. אף שבעל הבית לא מרצה מההגותו לא צריך לבטל שליחות זו וראיה לזה מיתוס' בכורות סא. ד"ה לתשיעי שכתבו ז"ל: "לא צריך כאן לתיקוני שדרתיך כיוון נאכל כמומו", אשר מביאר שם שיטת טעות גדולה והשליחות מכל מקום נשארת.

שליח שהביא ספרים

אדם עם שני מחסנים, אחד במקום קרוב בגאולה, והשני בבית וגן, וספרים של אדם אחר היו אצלו מאותו המין בפקדון במחסן של גאולה ובבית וגן היו הספרים שלו. מה עשה הנפקד שלח שליח שיביא את הספרים אשר בבית וגן זהם ספרים שלו. השליח הביא בטעות את הספרים אשר בגאולה והיה ניכר דבר זה כי הגיע מהר, לקח בעל הספרים, ומכרם, ונתברר שלקחתו היתה מספרים לא שלו, ותובע המפקד את חלקו את הספרים דווקא, והנפקד אומר השליח שפצע ישלם, מה הדין בזה.

שליח שפצע

והנראה בזה, כי בשו"ע (סימן רצ"א סכ"ה) מוזכר, דאם אמר לו לך למקום קרוב והלך לרחוק אפשר דחייב בעה"כ. אכן בש"ד (סק"מ) כתב, דבמקרה ואמר לו מקום רחוק, נחשב כמפרש לו, קח דווקא משם, כי מדוע ישלחו למקום רחוק (בית וגן) וכיון שפירש לו, הרי פצע השליח והוא ישלם. והקשה גתיבית המזפוט (סקנ"ו), שהרי הנפקד היה צריך לשים לב שהביא ממקום קרוב שהרי הגיע השליח מיד ומדוע לא מחה בו. וכתב הגתיבית"מ דהשליח חייב משום דפצע, אבל אם השליח לא משלם, או אז ישלם הנפקד כי מוטלת עליו אחריות על זה שלא מחה. ומעתה, בנד"ד, יש לחייב את השליח שפצע במעשיו ואם השליח לא ישלם, או אז על הנפקד לשלם.

המוהל נחשב שליח

נמצא לסיכום, אם השליח עשה שליחותו אף אם אינה מושלמת עדיין יש שליחות במילה, אבל אם המוהל שיבצ אורחותיו, אפשר שהשליחות בטלה. ונראה לומר סברא כיון שאם השליחות תבטל יפסיד האב את מצות מילה, ממיילא יש מקום לומר שהוא מעונין בשליחות אף אם נעשית היא בצורה משוגגת, כי אם לא ירצה את השליחות רק יפסיד מזה ולא יועיל, משום כך שפיר נחשב המוהל שליח.

היאך איחר אברהם אבינו את מילתו עד חצות היום ובדין 'ברוב עם' כנגד דין 'זריזין' איזה עדיף

בפרקי דר"א [פכ"ט] ובילקוט [רמז פ'] ובמדרש [שמות פ"ח] איתא שאברהם נימול בעצם היום בגבורת השמש בחצי היום בעשור לחודש ביום הכיפורים, וזוהי כוונת הכתוב 'בעצם היום הזה נימול אברהם' בעיצומו של יום בגבורת השמש, ובזית רענן [לבעל המג"א] הקשה דהא קי"ל זריזין מקדימין למצוה, דהיינו מצפרא כדאי' בפסחים [דף ד'] במעשה דאברהם, ותיירץ שעשה בכוונה לפרסם נגד בני דורו, עכ"ל המג"א. ומדברי המג"א לכאורה מבואר שמותר לאחר ברית מילה כדי לקיימה ברוב עם, ולכן היה אברהם מאחר מילתו עד חצות היום כדי לקיימה בהידור בפרסום נגד בני דורו, שיש בזה מילתא של הדרת מלך.

ברם בשדי חמד [מערכת ד' כלל ג' ח"ב ע' 152] כתב וז"ל, צר לי על מנהג איזה אנשים במקומות אלו שמאחרים המילה עד קרוב לחצי היום, וזמנין אישתהי עד אחר חצות עד שיתקבצו המזומנים, ואין להם על מה שיסמוכו [לדחות המילה עד לאחר חצות] כדי שתעשה המצוה ברוב עם, דהא מוכרח מהש"ס [בר"ה דף לב:] דאין דלחות הא דזריזין מקדימין משום ברב עם [ולכן אומרים הלל בשחרית ולא במוסף], עכ"ד.

ומקורו בברכי יוסף [או"ח סי' א' סק"ז] דזריזין מקדימין עדיף ממעלת רוב עם, וכמפורש כן בר"ה [דף לב:] דתנן העובר לפני התיבה בראש השנה השני [בעל מוסף] מתקיע, ובשעת הלל [בימים טובים] הראשון [בעל שחרית] מקרא את ההלל, ושם אמרו, מאי שנא הלל דבראשון [בשחרית] משום דזריזין וכו', אמר רבי יוחנן בשעת השמד [שלא תקעו בשחרית].

ומעתה שוב תמוה היאך איחר אברהם אבינו את מילתו עד חצות כדי לפרסם הענין אצל בני דורו, והרי זריזין מקדימין למצוות קודם למעלת ברוב עם הדרת מלך, וצ"ע. ובתרומת הדשן [סי' ל"ה] כתב שהרואה לבנה בחידושה בימי החול, ראוי להמתין לברך במוצ"ש כשהוא מבושם ובכלים נאים, דהידור מצוה דוחה דינא דשיהוי מצוה לא משהינן, ואם יש לחוש שמא תתבטל המצוה לא ישהה, וראיה לכל זה מיבמות [דף לט:], דמצוה בגדול לייבם, ואם אין הגדול לפנינו ממתנינים לו עד שיבוא, אך אם הוא במדינת הים לא משהינן המצוה, והוא לפי שיש לחוש שמא תתבטל המצוה, עכ"ד.

הרי מבואר מדברי התרומת הדשן דמותר לבטל מעלת זריזין משום הידור מצוה, ולכאורה כמו"כ נימא דמאחר שיש הידור מצוה וכבודה במה שהיא נעשית ברוב עם, ממילא מותר לבטל את ענין זריזות מקדימין, אמנם הא מיהת מפורש בסוגיא דר"ה שם דמעלת זריזין קודם למעלת ברוב עם, וע"כ דרוב עם אינו הידור כל כך בעצם המצוה, ובזה שוב הדין דמה שאמרו בש"ס דזריזין קודם למעלת ברוב עם וצ"ע.

ואפשר, דמה שרצה אברהם למול בפרסום אינו רק מפני כבוד המצוה שתהא נעשית ברוב עם, אלא הוא מפני קידוש השם הגדול והנכבד ולפרסם שמו בקרב כל יושבי תבל, כמו שהאר"ח [פ"א ע"ז ג'] בכל מעשיו של אברהם אבינו שהיה מקבץ העם והיה קורא בשם ה' אל עולם, ועבור זה י"ל דמותר אף להמתין עד חצות היום, אכן עדיין י"ל דאין זה קיום בגוף מעשה המילה עצמה אלא מצוה אחרת היא, וצ"ע.

ונראה ליישב עפ"י דהלבוש דבדין זריזין מקדימין הוא למול עד חצות, וז"ל הלבוש [או"ח סי' תקפ"ד ס"ד], מלין בראש השנה אחר שקראו בתורה, ואין ממתנין עד יציאתם מבית הכנסת כמו בשאר שבתות וימים טובים, מפני שבראש השנה מאריכין הרבה בבית הכנסת ויבואו לפעמים להתעכב עד אחר חצות היום, וצריכין למול קודם חצות משום זריזין מקדימין למצוה, עכ"ד, והאר"ח בזה בשבות יעקב [ח"א סי' ל']..

ולדבריהם, מה שאמרו בר"ה שם דמעיקר הדין לתקוע בשחרית מדין זריזין צ"ל דהתקיעות במוסף בסדר התפילה מתקיימות לאחר חצות, כפי שנהוג כאן בכל תפוצות ישראל, אבל לפני חצות אין דין זריזין מקדימין.

והנה לשון הר"מ [פ"א מילה ה"ח] מצוה להקדים לעשות המילה בתחילת היום שזריזין מקדימין למצוה, ע"כ, ויש לפרש דהיינו כדברי הלבוש דעד חצות מתקיים דין זריזין, ותחילת היום היינו החלק הראשון של היום, שכן היום מתחלק לב' עונות, א. בוקר ב. צהריים, והמצוה למול בעונה ראשונה ביום, אולם הטור [סי' רס"ב] כתב דזריזין מקדימין למול מיד בבוקר, משמע דפליג על הר"מ, וס"ל דכל שמזדרז בבוקר עדיף.

מעתה יש ליישב מעשה דאברהם, דהנה יל"ע האם דין זריזין הוא זה לא לאחר עד לאחר חצות, ואם עושה את המילה בדיוק בחצות שפיר דמי, ואף אם גמרה אחר חצות, מאחר שדין זריזין הוא זה לא לאחר לאחר חצות, ומעתה י"ל דמאחר דאברהם מל בחצות היום שפיר דמי, אך באמת נראה דעיקר הדין הוא שתתקיים המילה בעונה המוקדמת, דהיינו שיגמור המילה עד חצות, שכן דין זריזות מחייבת בעונה ראשונה.

ובמקו"א האר"ח לזון, דאף דמעלת זריזין קודם למעלת ברוב עם, וכמש"נ דרוב עם אינו מעלה בעצם המצוה לדחות דין זריזין, מ"מ במילה שאני, דכל מילה הנעשית בפני יותר אנשים הרי שיש בזה קיום גדול יותר בעצם המילה עצמה, והוא עפ"י מה שיבואר ל? דבמצות 'כריתת ברית' דמילה אזי 'העומדים שם' הרי הם חלק ממקיימי הברית, ונמצא שהברית עצמה נעשית בפני יותר מקיימי דבר.

הלא מעתה נראה, דאף דמעלת רוב עם במצות הלל או במצות תקיעת שופר אין בכחה לדחות מעלת זריזין מקדימין למצוה, היינו משום דהם אין זה מעלה בעצם המצוה עצמה, כי אם שיש בזה הדרך מלך, והדרת מלך מצוה אחרת היא, אכן רוב עם בברית מילה הוא מעלה בעצם כריתת הברית, ובזה הדין לדברי התרומת הדשן הנ"ל דכל שממתין לקיום של הידור מצוה הרי זה דוחה אף מעלת זריזין מקדימין.

ואמנם יש בזה קצת לימוד זכות על אלו המאחרים את המילה אחר חצות משום ברוב עם, אך במעשה דאברהם עדיין צ"ע, שכן מלשון המג"א נראה שהיה זה רק פרסום גדול, ולא עשה המילה בפניהם.

ובעיקר ענין זה שאיחר אברהם מילתו, תמוה לדעת האחרונים שמילה שלא בזמנה אסור לאחר כלל, וע"כ נראה דמילת אברהם היתה מילה בזמנה, כי כן נקבע זמנה של מילת אברהם ביום זה, וא"כ דינה כדין מילת יום השמיני, וכל דין הזריזות אינו אלא מדין זריזין מקדימין למצוה.

המשך

לימוד המוסר

והוא יכול לתת אותם לעני אחד. כתבו בעלי המוסר שעדיף שייתן מאה שקלים למאה איש. כי בזה יקיים המצווה מאה פעמים, ואין לשער גודל השפעת עשיית מצווה על גוף האדם.

'רצה הקב"ה לזכות, את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות' עשיית המצוות 'מזככת' את האדם. את נפש האדם ואת גופו. יש עניין בעשיית מצווה תוך מאמץ גופני. 'יגעת ומצאת תאמין' כי עצם היגיעה פועלת על האדם. דבר הנקנה ביגיעה במאמץ הוא שלך, לא תוותר עליו בקלות. ולכן אמר רבי מנחם מנדל מקוצק: 'יגעת ולא מצאת אל תאמין' אל תאמין שלא מצאת. מפני שעצם היגיעה שיגעת היא היא המציאה. מפני ש'אדם לעמל יולד'. לעבודת ד', ואל לו לחפש את הדרך להיפטר ממאמץ. ידוע עד כמה התאמצו גדולי ישראל בגופם באפיית המצוות, בקניית ארבעת המינים, בהקפות בשמחת תורה ובכל מצווה ומצווה. והרבה סגולות ומעלות נאמרו בשבח המזיע בעשיית מצווה. המתאמץ בעשיית מצווה מקבל שכר גדול יותר ממי שאינו מתאמץ. כי 'לפום צערא אגרא' את השכר תקבל בהתאם למה שציערת עצמך בעשיית המצווה. אם כן יתכן שיש מצוות שתוכל לקיים אותם על ידי שליח אבל איך תוותר על השכר המשולם לפום צערא, לפי גודל המאמץ שאתה משקיע בקיום המצווה. אברהם אבינו הטורח בגופו בהכנסת אורחים, מקיים המצווה ברחבות. שוחט בן בקר לכל אורח. שרה אשתו לשה עוגות מקמח סולת המשובח. בשום דבר הוא אינו חוסך ואינו מקמץ. חוץ מהמים, שם נאמר: 'יוקח נא מעט מים' קחו רק מעט מים. מפני שאת המים לא הביא אברהם בעצמו בגופו, אלא על ידי שליח כמו שאומר רש"י במקום. ללמדנו כי רק כאשר אדם מקיים את המצווה בגופו הוא יכול להדר ולהרבות בטורח ובמאמץ, אבל לא על חשבון אחרים. כשהוא עושה מצוה על ידי שליח עליו לחשוב על טרחת השליח שאינו מצווה במצווה. אומרים חז"ל: 'כל מה שאברהם עשה בעצמו שילם הקב"ה לבניו בעצמו וכל מה שעשה על ידי שליח שילם הקב"ה לבניו על ידי שליח'. כי גם זה הוא חלק ממעלת 'מצווה בו יותר מבשלוחו' שהקב"ה בעצמו משלם שכרו. לא נתעצל, נתחזק בעשיית המצווה לעשותה בעצמו בכלוא כוחותינו. בעמל וביגיעה. ועל ידי המעשים יתעוררו הלבבות ולפום צערא אגרא.

המשך

משולחן גבוה

הגירות כבר נעשתה בשלימותה שהרי הציצין אינם מעכבים את המילה.

והנה הבית הלוי שם הק' עוד על הטור, מדאמרינן בשבת קל"ז ע"ב דקטן המסורבל בבשר א"צ לחזור ולמולו [לדעת רשב"ג] אפי" בכה"ג דהשתא חופה הבשר כ"כ עד שאם מתחילה בעת המילה היה משייר מן הבשר כן היה מעכה המילה, אפי"ה במסורבל בבשר שנעשה אחר המילה א"צ למולו. והקשה הביה"ל אמאי לא יהא צריך למולו משום הידור מצוה כציצין שאין מעכבין את המילה. ולפמשנ"ת דענין ההדור מצוה בציצין, שאני מהידור דציצית נאה וכו', דהכא אי"ז יפיו ונוי להחפצא דמצוה, אלא ההידור הוא באיכות קיום המצוה לקיימה בשלמות, ולכן מסייר את הציצין כדי שלא ישתיר כלום מן הערלה, א"כ כ"ז לא שייך אלא במה שנשתיר מן הערלה עצמה, אבל במה שנראה כערלה ואינו מן הערלה כלל, וכגונא דקטן המסורבל בבשר, בזה אין שייך הידור מצוה. (שיעורי רבי גרשון פסחים צט ב)

חיוב האב ובי"ד במילה

מובא בגמ' קידושין כ"ט ע"א "האב חייב בבנו למולו ולפדותו וכו'". והמקור לזה ממש"כ "וימל אברהם את יצחק בנו (בראשית כ"א ד') מכאן שהאב חייב למול את בנו. הפנ"י (שם) מפרש שהגמ' דורשת את חיוב האב מתיבת "בנו" שהיא מיותרת שכן די אם היה נאמר "וימל אברהם את יצחק", אלא מכאן שהסיבה שמל אברהם את יצחק לפי שהיה חיוב **מוטל עליו מצד שהוא בנו**. ממשיכה הגמ' "והיכא דלא מהליה אבוא מיחייבי בית דינא לממהליה דכתיב "המול לכם כל זכר" (בראשית י"ז) [לכם רבים משמע והיינו בי"ד, וכ"כ בתוס' ר"י הזקן]. אעפ"י שנקטה הגמ' הלשון בית דינא לאו דוקא בי"ד אלא על כל ישראל זה מוטל, וכ"כ בחידושי המקנה קידושין כ"ט, והטעם לכן שכתוב "בית דינא לפי שהם ממונים על הציבור להזהירם", וכן מבואר בפירוש המשניות לרמב"ם שבת סוף פרק י"ט, אולם הלבוש ביו"ד סימן רס"א כתב אחרת דאין מצווים בדבר אלא בי"ד. ובערוך השלחן (שם) ס"ב כתב דבמקום שיש בי"ד מוטל החיוב על בי"ד, אולם במקום שאין בי"ד החיוב מוטל על כל ישראל, וכ"כ בפירוש רבינו אברהם מן ההר ביבמות ע"א כתב וז"ל "כגון שהיו אביו ואמו חבושים והם משתדלים למול בניהם **ולא אחרים אלא א"כ הם בי"ד**" וכ"כ בחידושי הרשב"ץ כתובות י"א כדברי הלבוש.

אף שנאמר שחיוב כל ישראל ובי"ד שווים כדברי המקנה הנ"ל עי' בשו"ת פרדס רמונים או"ח סימן ט"ז דשונה חיוב בי"ד משאר כל אדם. אולם זה ברור דמצות האב למול בנו החיוב שונה מכל ישראל ובי"ד, וכתבו האחרונים דמצות האב קודמת אינה רק בקדימה אלא גם בעצם מהות החיוב, דהחיוב על בי"ד שלא יניחו ערל ביניהן כלשון הרמב"ם ריש הלכות מילה, אבל על הכנסה לברית אינו מחוייב אלא האב בלבד, ונ"מ לענין נולד מהול וכפי שביאר בשו"ת משכנות יעקב יור"ד סימן ש"ג דאעפ"י שהוא חיוב גמור להטפת דם ברית מ"מ לא הוה ערל ומותר בתרומה, ועל חיוב זה לא הוזכרו בי"ד אלא על האב בלבד (עי' במלואים על אבודרהם בסימן שס"ד). יש מציינים מדברי הרא"ש בחולין פ"ו סימן ח' כדברי הרמב"ם שהרי כתב **"כל ישראל חייבין למולו"**, וכן משמעות דברי הריטב"א בקידושין כ"ט ד"ה אייה שכתב שהיה מקום לחייב את האם למול בנה אף שהיא מ"ע שהז"ג כיון דהאם לא גרועה מבי"ד, ורק היות ויש מיעוט מהפסוק אותו ולא אותה נתמעטה האם, ואם נאמר שהחיוב מוטל על בי"ד בלבד ולא על כל ישראל מדוע היה צד שהאם תתחייב מחוייב הבי"ד, אלא מוכח שבי"ד לאו דוקא. וכן מוכח מבאיור הגר"א (סימן רס"א ס"ק ג') דהטעם שכופין את המהול למול בלא שכר כשהאב אינו משלם **כיון שהיא מצוה שעל כל ישראל**. וכך מבואר בשו"ע יור"ד סימן רס"א, והוא מדברי הרשב"א. בשדי חמד (בקונטרס המציצה) כתב להוכיח אחרת מדברי הרמב"ם בהלכות מילה פ"א ה"א שכתב בי"ד ולא הזכיר כל ישראל אחרת משמע דווקא בי"ד, אולם מדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות מילה ה"א משמע מפורש שהחיוב על כל ישראל וז"ל "מצוה על האב למול את בנו יתר על מצוה שמצווין ישראל שימולו כל ערל שביניהם". וכפי שמוכח בפה"מ לרמב"ם הנ"ל, אולם הגר"י פערלא בפירושו על ספר המצוות לרס"ג (ח"א עשה י"ב דף קכ"ד) כתב דמה שכתב הרמב"ם בית דין היינו באופן שהאב מתנגד שימולו את בנו שאז רק על הבי"ד יש את הכח לחייבו למול את בנו, אבל בסתם כשאביו לא נמצא כאן למול אותו גם כל ישראל שייכים בחיוב מילת בנו. בשפת אמת יור"ד סימן כ"ח כתב שיש לבי"ד קצת חיוב אחר מאשר כל ישראל.

בשו"ת דברי מלכיאל ח"ב סימן פ"ו כתב דמה שהזכירו מקצת מהפוסקים שהחיוב על כל אחד מישראל, היינו שאין בי"ד או כשאין הבי"ד משגיחים ע"ז דאז אומרים "כל ישראל ערבים זה לזה".

בס' יונת אלם (קריפלו) בסימן ל"ג כתב שאשה מחוייבת מדין בי"ד למול את בנה ולא כמו שהבאנו לעיל דמשמעות "אותו" ולא אותה מופקעת מהחיוב למול את בנה, וכדברי הרמב"ן והריטב"א (שם) שאשה התמעטה גם מחיוב בי"ד שכתבו דאעפ"י שמילה היא מצ"ע שהז"ג מ"מ צריך מיעוט לאשה כי היה "הוא" שתהיה חייבת מדין בי"ד. בחידושי המקנה קידושין כ"ט כתב שנידון גם האם אשה מחוייבת למול מדין בי"ד תלוי במחלוקת רב ורבי יוחנן שנחלקו אם אשה כשירה למול. ומאחד דבשו"ע נפסק כרבי יוחנן שאשה כשירה למול א"כ אף האם חייבת למול מדין בי"ד. ולפי"ז מיישב מה שנהגו השנשים מזכירות ברית בברהמ"ז כיון שאף הם חייבים במילה ומדין בית דין. וא"כ י"ל דמה שנשים נתמעטו בחיוב מילה לכן היינו שאין כופין אותה למול, אבל אם רוצה למול כשאר ישראל יכולה למול. (עי' בשו"ת שבט הלוי ח"ה סימן קמ"ז).

והנה האור זרוע בריש הלכות מילה כתב וז"ל "אותו ולא אותה הא למדת שהאם אינה חייבת למול את בנה, וההיא בפרק הערל דמסיק אלא זכריו דאיתניהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה היכי משכחת להו, אמר רבא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, הא דנקט גם את האמא לא מפני שהאם חייבת למול אלא כלומר דאילו לא הוית בבית האסורים הוית אייה מהלה ליה, ודלא כפירש"י שפירש התם ומצוה מוטלת עליהם למול, משמע שרוצה לומר שגם האם מייפקדה". וכתב להעיר בס' קונטרס שיעורים (להגר"י גוסטמן זצ"ל בשיעור י"ט אות ה' על מסכת קידושין), דלכאורה הוא תמהו איך אפשר לפרש דרש"י סובר דגם האשה היא מצווה הרי האם נתמעטה ממש"כ אותו ולא אותה?, וי"ל דכוונת דברי האור זרוע דרש"י סובר אותו ולא אותה היינו רק נתמעטה מחיוב דאב, אבל עדיין מחוייבת מדין דהמול לכם כל זכר היינו שזה חיוב על כל ישראל. והאור זרוע חולק ע"ז וסובר דנתמעטה לגמרי. בס' עצמות יוסף קידושין כ"ט כתב לחלק דכשהאב נמנע ואינו חפץ למולו אז מחוייבין בי"ד למולו, אבל אם הוא מתעצל בדבר אין בי"ד מלין אותו אלא כופין את האב למול את בנו. ודייק זאת מלשון הרמב"ם בפ"א מהלכות מילה ה"ב (עיי"ש בכס"מ בדברי הרמב"ם).

דנו האחרונים בחיבו של בי"ד מהפסוק "המול לכם כל זכר". משמע שהבי"ד מחוייבים במצות מילה ממש כמו האב כלשון הגמ' "היכא דלא מהליה אבוא מחייבי בי דינא לממהליה" או שמא חיוב בי"ד הוא רק להתעסק ולגרום שימולו את הבן אבל לא חיוב מילה ממש. בס' קונטרסי שיעורים קידושין (שיעור י"ט אות ח') כתב דזה תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בענין ברכת להכניסו, האם בי"ד חייבין בברכה זו כמו האב, הרמב"ם בפ"ג הלכות מילה ה"א כתב "המל מברך קודם שימול אקב"ו על המילה, ואבי הבן מברך ברכה אחרת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, מצוה על האב למול את בנו יתר על מצוה שמצווים ישראל שימולו כל ערל שביניהן לפיכך אם אין שם אביו אין מברכים אחריה ברכה זו, **ויש מי שהורה שיברכו אותה בי"ד או אחד מן העם ואין ראוי לעשות כן**". והראב"ד (שם) כתב "דמסתברא שיברכו אותה בי"ד או מיוחד שהעם מברך, ונראה ביאור מחלוקתם דהרמב"ם סובר דמצות בי"ד אינה מצות מילה אלא התעסקות בעלמא וכדיוק לשון "מצוה על האב למול יתר על מצוה שמצווין כל ישראל". כוונתו דמצות האב היא מילה ממש. משא"כ מצות בי"ד אינו אלא להתעסק ולדאוג שימולו אותו וע"ז לא נתקנה ברכת להכניסו אולם היש מי שהורה והראב"ד סברו דמצות בי"ד היא מצות מילה ממש כמו מצות האב ולכן מברכים להכניסו כמו האב, וכן משמע לשון המאירי בקידושין כ"ט "אם אין שם אב הם חייבים בכך" היינו שחיובם ממש הוא כמו חיוב האב היינו חיוב מילה ממש ולא רק התעסקות שימולו אותו (עי' בס' כורת הברית בסימן רס"א משכב"ז).

עקרי הענין המשך

ממילת בנה דכתיב "כאשר צוה אותו אלוקים" ודרשינן אותו ולא אותה, וכתב המקנה בחידושו, וכן כתב בספרו פנים יפות, דהא דאמרינן דבי"ד חייבין למולו לאו דוקא בי"ד ממש אלא כל ישראל חייבין, ונקטו בי"ד דהם ממונים על הצבור להזהירם על המצות, וכ"כ בבאיור הגר"א (יור"ד ס' רס"א ס"ק ז') בבאיור דברי הרמ"א ע"ש, ולפי"ז חידש עוד דהא דממעטינן אשה ממילת בנה הוא דוקא מהחיוב הנוסף על האב, אבל משום חיוב דכל ישראל חייבת גם היא דלא נתמעטה מחיוב זה. ומצינו ראייה לדבריהם בדברי הראשונים, דהרא"ש בחולין פרק כ"טו ה"ד (סימן ח') כתב דאם לא מול האב את בנו מחוייבים כל ישראל למולו, וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשניות (סוף פ"ט דשבת) דחיוב מילה הוא לאו דוקא על בי"ד אלא על כל ישראל. וכתב הפנים יפות להוכיח דאשה חייבת במילת בנה מדין בי"ד, מהא דנחלקו אמוראי בע"ז (כ"ז ע"א) אם אשה כשרה למול או לאו, ולמ"ד דכשרה למול אי לאו דחייבת היא במילת בנה איך תמול והרי חובלת היא בתינוק ועוברת בלא ד"ל יוסף להכות" ואין אומרים לאדם חטא בכדי שיזכה חברך, וע"כ דאף נשים חייבות הן במצות מילה מכח חיוב הבי"ד ולכן מותרות למול דבמקום מצות מילה אין איסור חובל.

הופיע ויצא לאור
"מסביב לשולחן"
 על חמישה חומשי תורה
 בעימוד חדש ומאיר עיניים
 50 נושאים על פרשיות התורה
להשיג: ספרי הישיבה

הודעה משמחת
 בסיעתא דשמיא,
 ולבקשת ציבור הקוראים,
 אנו מתחילים אי"ה מסגרת נוספת
 של הפצת העלון במייל,
 המעונינים להצטרף ישלחו בקשה
 למייל: MISAIV1000@GMEIL.COM
בברכת התורה

צורו ברכות
להרב אליקים דבורקס שליט"א
 חו"צ בד"ץ "שארית ישראל" גבעת זאב החדשה
 לרגל הוצאת ספרו החשוב "נתיבי הפרשה"
 נושאים הלכתיים ומנהגים אקטואליים
 לפי סדר פרשיות השבוע.
 שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה
 ויפוצו מעינותיו חוצה

הנושאים הבאים
 וירא- חיוב האב במילת בנו, וימל
 אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים
 (בא ד), קדושין כט א.
 חיי שרה- אכילה קודם
 לבהמתו, שתה וגם גמליך אשקה (כד
 מו), פמ"ג מש"ז קסז ז

מכון ירושלים
אוצר מפרשי התורה
 אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
 בעריכה תמציתית וייחודית
 להשיג בהזיוות הספרים

אשת חיל
 מדרשים, נסתר,
 ראשונים, אחרונים, חסידות